

**UCHWAŁA NR .....
RADY MIASTA BIAŁYSTOK**

z dnia ..... 2020 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta
Białegostoku na lata 2021-2023**

Na podstawie art. 12 pkt 11 i art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 920) oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 z późn. zm.¹⁾) w związku z art. 176 pkt 1, art. 179 ust. 2 i art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Białegostoku na lata 2021-2023, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Białegostoku.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2021 r.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Łukasz Prokorym

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2020 r. poz. 1378.

Załącznik do uchwały Nr .....
Rady Miasta Białystok
z dnia ..... 2020 r.

Program Wspierania Rodziny
i Rozwoju Pieczy Zastępczej
dla Miasta Białegostoku na lata 2021-2023

Spis treści

1.	Wstęp.....	
2.	Sytuacja demograficzno – społeczna Miasta Białystok	
2.1.	Przyczyny korzystania z pomocy społecznej przez białostockie rodziny.	
3.	Zasoby Miasta Białystok w zakresie wspierania rodzin (wybrane aspekty).	
3.1	Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom do lat 6.....	
3.2	System wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci	
3.3	Wsparcie rodzin z niepełnosprawnymi dziećmi	
3.4	Poradnictwo specjalistyczne.....	
3.5	Szkolenia i warsztaty poszerzające kompetencje wychowawcze rodziców	
3.6	Organizacja czasu wolnego i rekreacja	
3.7	Białostocka Karta Dużej Rodziny	
4.	Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych	
4.1	Praca z rodziną	
4.2	Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka	
5.	Organizacja pieczy zastępczej w Mieście Białystok	
5.1	Rodzinna piecza zastępcza	
5.2	Instytucjonalna piecza zastępcza.....	
5.3	Proces usamodzielniania się wychowanków pieczy zastępczej	
6.	Cele Programu	
7.	Oczekiwane efekty	
8.	Coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka	
9.	Monitoring.....	
10.	Adresaci Programu	
11.	Termin realizacji.....	
12.	Źródła finansowania	
13.	Realizatorzy Programu	
14.	Podstawy prawne.....	

1. Wstęp

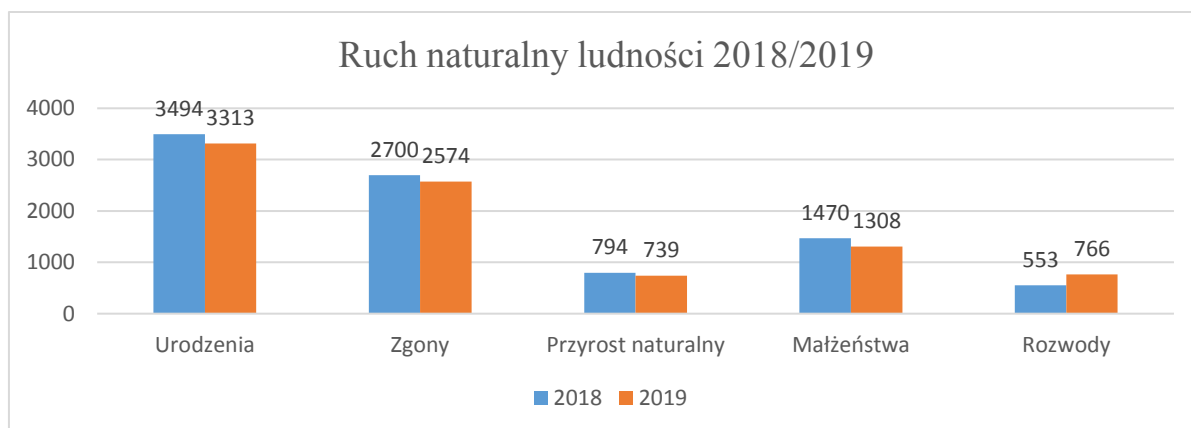
Wyniki ogólnopolskiego Rankingu Dzielnic Otodom 2020 wskazują, że najatrakcyjniejszym do mieszkania miastem w Polsce jest Białystok. Miasta biorące udział w badaniu były oceniane przez mieszkańców w poszczególnych kategoriach, m. in. bezpieczeństwo, komunikacja, koszty życia, ekologia czy relacje sąsiedzkie. Analizując działania podejmowane w Mieście Białymstoku na rzecz rodzin, należy stwierdzić, że stolica województwa podlaskiego może być dumna również z działalności prorodzinnej. Zarówno instytucje publiczne, jak i organizacje pozarządowe miasta podejmują szereg inicjatyw mających na celu zapewnienie białostockim rodzinom optymalnych warunków do życia i wychowywania dzieci. Rodziny borykające się z różnymi trudnościami mogą korzystać ze specjalistycznego wsparcia, dzięki któremu mogą przezwyciężać kryzysy.

Program Wsparcia Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2023 został opracowany zgodnie z art. 176 pkt 1 oraz art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz.821). Program zawiera analizę sytuacji demograficzno – społecznej Miasta Białystok oraz wskazuje na zasoby Białegostoku w zakresie wspierania rodzin. Uwzględnia też działania profilaktyczne podejmowane przez miejskie instytucje i organizacje na rzecz rodzin przeżywających trudności oraz przedstawia organizację systemu pieczy zastępczej w mieście. Celem strategicznym Programu jest zapewnienie profesjonalnego wsparcia rodzinom, w szczególności rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, oraz zapewnienie optymalnych form pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziców.

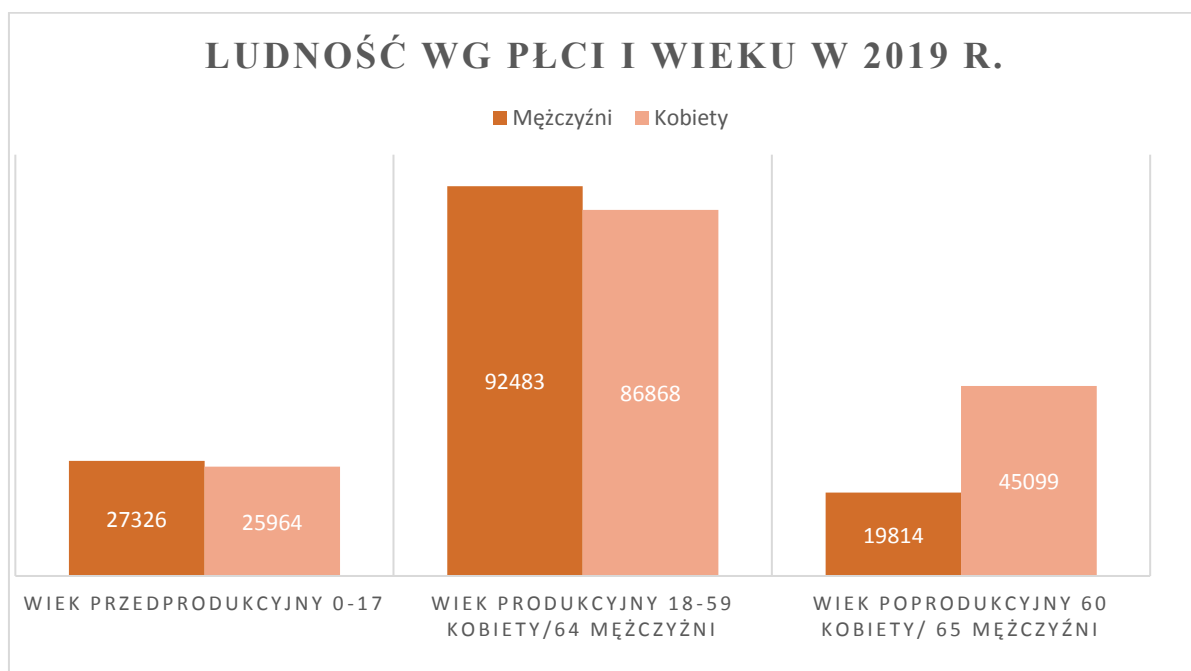
Opracowując Program Wsparcia Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2023 uwzględniono istniejącą sprawozdawczość oraz aktualnie obowiązujące przepisy prawne.

2. Sytuacja demograficzno – społeczna Miasta Białystok

Białystok jest stolicą województwa podlaskiego i największym miastem północno-wschodniej Polski. Zajmuje obszar 102,12 km². Z danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku wynika, że liczba ludności w roku 2019 r. wynosiła 297 554. Z prognozy ludności do 2050 r. wynika, że w Mieście Białystok stan ludności będzie miał tendencję spadkową – w 2020 r. stan ludności ma wynieść 293 529, a w 2025 r. nawet 290 899.

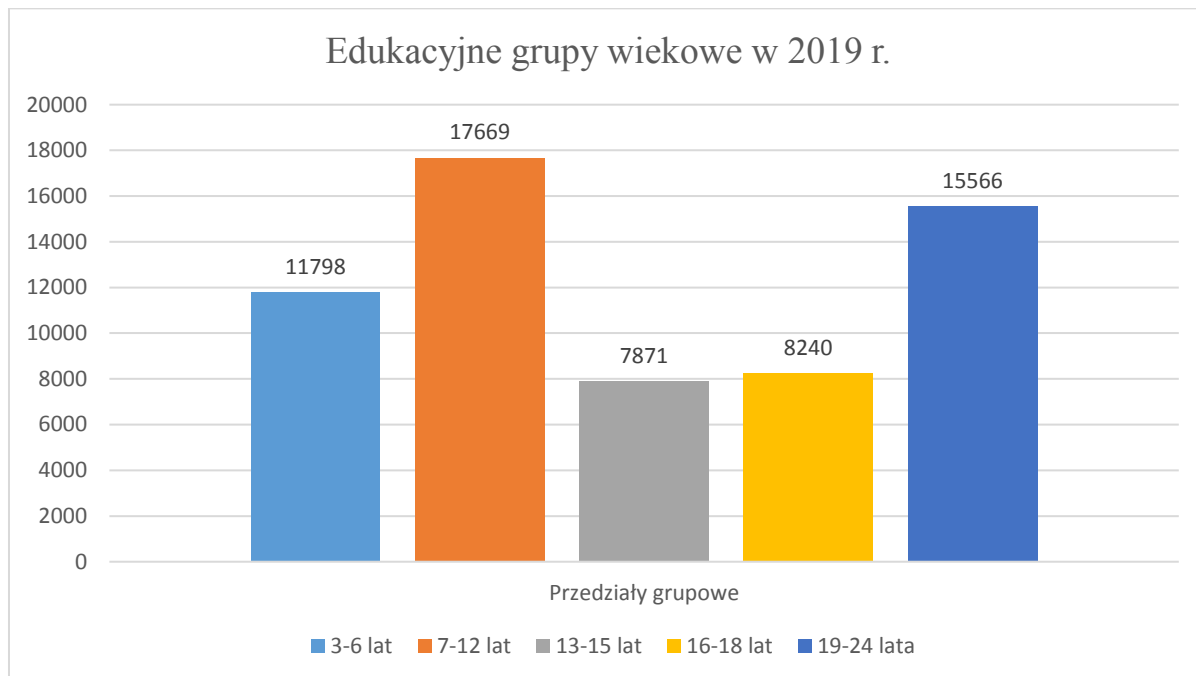
Z danych Urzędu Stanu Cywilnego w Białymstoku za 2019 r. wynika, że w mieście urodziło się 3 313 dzieci (o 181 więcej niż w 2018 r.), odnotowano 2 574 zgony (o 126 mniej niż w 2018 r.). Przyrost naturalny w 2019 r. wyniósł 739 osób i był niższy o 55 osób niż w 2018 r. Zostało zawartych 1 308 związków małżeńskich (o 162 mniej niż w 2018 r.), orzeczono 766 rozwodów (o 213 więcej niż w 2018 r.).

Dominującą grupą ludności w Mieście Białystok są osoby w wieku produkcyjnym, przy czym liczba mężczyzn jest wyższa od kobiet. W 2019 r. liczba osób w wieku produkcyjnym wynosiła 186 885, przy czym liczba mężczyzn była o 1 356 wyższa od liczby kobiet. Ze Statystycznego Vademecum Samorządowca 2019 wynika, że osób pracujących było 88 082, osób zarejestrowanych

jako bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy 8 001. W grupie tej 7,0% stanowią osoby poniżej 25 roku życia, a 43,1% - osoby pozostające bez pracy dłużej niż rok.

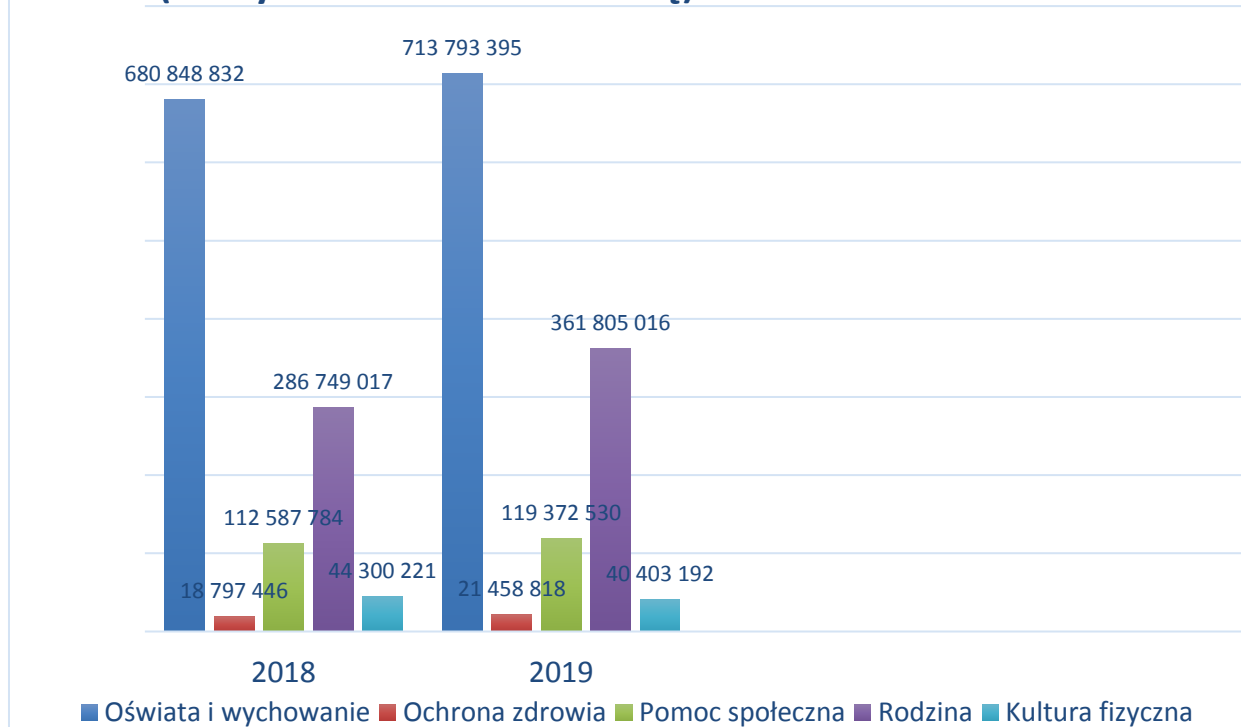
Drugą grupą wiekową w Mieście Białystok są osoby w wieku przedprodukcyjnym (0 -17 lat). Biorąc pod uwagę wiek edukacji dzieci i młodzieży, grupa w wieku przedprodukcyjnym powiększa się o grupę wiekową 19-24 lat.

Miasto Białystok zapewnia swoim mieszkańcom realizację prawa do nauki poprzez kształcenie, wychowywanie i opiekę w żłobkach, przedszkolach, szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, policealnych oraz szkołach specjalnych i placówkach oświatowo-wychowawczych wychowywanie i edukację. Młodzież (grupa edukacyjna w wieku 19-24 lat) ma możliwości kształcenia się na wyższych uczelniach funkcjonujących w Białymstoku.

Najmłodsza grupa edukacyjna ma zapewnione miejsca w żłobkach oraz placówkach wychowania przedszkolnego, w tym w przedszkolach. W ostatnich latach zauważalny jest wzrost liczby żłobków i przedszkoli, a tym samym wzrost liczby dzieci przebywających w placówkach. Liczebność grup edukacyjnych w przedziale wieku 7- 18 lat oraz w przedziale wiekowym 19 -24 lat od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie.

Struktura wydatków budżetu Miasta Białystok (działy skierowane na rodzinę) za lata 2018-2019 w zł.

2.1. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej przez białostockie rodziny.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876) nakłada na gminę obowiązek udzielania pomocy osobom i rodzinom będącym w trudnej sytuacji życiowej.

W 2019 r. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku objął różnego rodzaju wsparciem w ramach pomocy społecznej około 3,8% mieszkańców Miasta Białegostoku.

Tabela nr 1. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej przyznanych decyzją w stosunku do liczby mieszkańców Miasta Białegostoku w 2019 r.

Rok	Liczba mieszkańców Białegostoku (zameldowanych na pobyt stały i czasowy - stan na 31.12.2019 r. *)	Liczba osób/rodzin	Liczba osób w rodzinach	% mieszkańców Białegostoku objętych pomocą społeczną
2019	280169	7689	10758	3,8

Źródło: Departament Obsługi Mieszkańców, UM w Białymstoku

Tabela nr 2. Przesłanki przyznania pomocy wymienione w art. 7 ustawy o pomocy społecznej za rok 2019

Trudna sytuacja życiowa	Liczba osób/rodzin	Liczba osób w rodzinie
Ubóstwo	3780	6601
Sieroctwo	3	6
Bezdomność	263	263
Potrzeba ochrony macierzyństwa	393	1631
w tym: wielodzietność	129	685
Bezrobocie	2457	5167
Niepełnosprawność	2760	4005
Długotrwała lub ciężka choroba	2450	3697
Przemoc w rodzinie	49	138
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	880	2789
w tym: rodziny niepełne	332	942
rodziny wielodzietne	106	569
Alkoholizm	258	390
Narkomania	21	29
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	116	155
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochrony uzupełniającej	132	322
Zdarzenie losowe	6	14

Źródło: dane MOPR

Najczęstszą przyczyną korzystania z pomocy społecznej było ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba, a marginalnymi sieroctwo i zdarzenia losowe.

Podstawą przyznania świadczeń z pomocy społecznej w 880 rodzinach była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Najczęściej bezradność rodziców w opiece i wychowaniu dzieci łączy się z innymi problemami, takimi jak: uzależnienia, przemoc domowa, konflikty małżeńskie. Dodatkowymi czynnikami upośledzającymi funkcję opiekuńczo-wychowawczą mogą być bezradność życiowa rodziców, brak właściwych wzorców wychowawczych, choroby fizyczne lub umysłowe czy śmierć jednego z rodziców.

3. Zasoby Miasta Białystok w zakresie wspierania rodzin (wybrane aspekty).

3.1 Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom do lat 6

Zapewnienie dzieciom do lat 6 opieki i wychowania przyczynia się nie tylko do właściwej socjalizacji najmłodszych i przygotowania ich do rozpoczęcia edukacji szkolnej, ale także umożliwia rodzicom kontynuację pracy zarobkowej oraz podnoszenie swoich kompetencji na płaszczyźnie zawodowej i osobistej.

Opieka żłobkowa

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 326, z późn. zm.) określa, że opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna lub nianię.

W Białymstoku funkcjonują 44 żłobki z 2350 miejscami (wg stanu na dzień 17.06.2020 r.), w tym 8 placówek publicznych (1121 miejsc, aktualnie trwa budowa kolejnego żłobka na 150 miejsc) oraz 36 placówek niepublicznych (1229 miejsc). W mieście działa także 5 niepublicznych klubów dziecięcych, dysponujących 81 miejscami. Żłobek Miejski Nr 5 przy ul. Grottgera 10/1 jest placówką specjalistyczną dla dzieci z różnymi dietami eliminacyjnymi. Dieta bezmleczna jest realizowana we wszystkich żłobkach, stosownie do potrzeb dzieci.

W 2019 r. opieką w żłobkach w Mieście Białystok objętych było 2 295 dzieci.

Wychowanie przedszkolne

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. z 2020 r. poz. 910, z późn. zm.) wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat. Wychowanie przedszkolne jest realizowane w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w innych formach wychowania przedszkolnego. W przypadku dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wychowaniem przedszkolnym może być objęte dziecko w wieku powyżej 7 lat, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 9 lat.

Miasto Białystok jest organem prowadzącym dla 55 przedszkoli samorządowych, 5 zespołów szkolno-przedszkolnych oraz 44 oddziałów przedszkolnych w 18 szkołach podstawowych oraz 2 oddziałów przedszkolnych w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Białymstoku. W ww. placówkach funkcjonują:

- 4 oddziały specjalne zlokalizowane w Przedszkolu Samorządowym Nr 12 „Tęczowe” w Białymstoku oraz w Przedszkolu Samorządowym Nr 32 z Oddziałami Integracyjnymi „Bajkowe Miasteczko” w Białymstoku,
- 31 oddziałów integracyjnych – (6 oddziałów w Przedszkolu Samorządowym Nr 26 Integracyjnym im. Joanny Strzałkowskiej – Kuczyńskiej w Białymstoku, 4 oddziały w Przedszkolu Samorządowym Nr 32 z Oddziałami Integracyjnymi „Bajkowe Miasteczko” w Białymstoku, 6 oddziałów w Przedszkolu Samorządowym Nr 41 Integracyjnym w Białymstoku, 5 oddziałów w Przedszkolu Samorządowym Nr 55 z Oddziałami Integracyjnymi w Białymstoku oraz 10 oddziałów w Przedszkolu Samorządowym Nr 58 Integracyjnym im. Jana Wilkowskiego w Białymstoku),
- 6 oddziałów z językiem białoruskim funkcjonujących w Przedszkolu Samorządowym Nr 14 w Białymstoku,
- 8 oddziałów dla dzieci z alergią pokarmową funkcjonujących w Przedszkolu Samorządowym Nr 36 im. Marii Montessori w Białymstoku,
- 2 miejsca w oddziale Przedszkola Samorządowego Nr 41 Integracyjnego w Białymstoku dla dzieci z cukrzycą.

Liczba miejsc zorganizowanych w placówkach wychowania przedszkolnego wynosi 10 291, w tym:

- w przedszkolach samorządowych – 8 536,
- w oddziałach przedszkolnych szkół podstawowych - 1070,
- w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym - 7,

- w przedszkolach niepublicznych, które funkcjonują na podstawie umowy zawartej z Miastem Białystok na realizację zadania publicznego z zakresu wychowania przedszkolnego – 678.

Niepublicznych przedszkoli dotowanych przez Miasto Białystok jest 72, w tym 8 przedszkoli konkursowych i 6 przedszkoli specjalnych. Niepublicznych punktów przedszkolnych jest 8, zaś w 6 niepublicznych szkołach podstawowych są oddziały przedszkolne.

W 2019 r. w placówkach wychowania przedszkolnego i przedszkolach przebywało 13 006 dzieci.

3.2 System wczesnego wspomagania rozwoju dzieci

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka to wielospecjalistyczne, kompleksowe i intensywne działania, mające na celu stymulowanie funkcji odpowiedzialnych za rozwój psychomotoryczny i komunikację małego dziecka, od chwili wykrycia niepełnosprawności do czasu podjęcia przez dziecko nauki w szkole, a także pomoc i wsparcie udzielane rodzicom i rodzinie w nabywaniu przez nich umiejętności postępowania z dzieckiem. Wszystkie dzieci, od momentu wykrycia u nich dysfunkcji i nieprawidłowości rozwojowych, mają prawo do bezpłatnej, kompleksowej, profesjonalnej pomocy. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci (Dz. U. z 2017 r. poz. 1635) zajęcia w ramach wczesnego wspomagania organizuje się w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu; w przypadkach uzasadnionych potrzebami dziecka i jego rodziny, za zgodą organu prowadzącego, miesięczny wymiar godzin zajęć w ramach wczesnego wspomagania może być wyższy. W Mieście Białystok wczesne wspomaganie jest realizowane w publicznych i niepublicznych przedszkolach i szkołach podstawowych, w tym specjalnych, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym oraz w publicznych i niepublicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

Zarządzeniem Nr 1217/17 Prezydenta Miasta Białegostoku z dnia 13 października 2017 r. Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy im. Waldemara Kikolskiego w Białymstoku, został powołany do pełnienia funkcji wiodącego ośrodka koordynacyjno - rehabilitacyjno - opiekuńczego na terenie Miasta Białegostoku. Zadaniem placówki jest udzielenie kompleksowego wsparcia rodzinom z dziećmi od chwili wykrycia u nich niepełnosprawności lub zagrożenia niepełnosprawnością do podjęcia nauki w szkole, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w wymiarze do 5 godzin tygodniowo oraz w zależności od potrzeb dziecka – dodatkowych usług terapeutów, psychologów, pedagogów i innych specjalistów.

Wg raportu z Systemu Informacji Oświatowej na dzień 30.09.2019 r. w Mieście Białystok wczesnym wspomaganie rozwoju było objętych 1264 dzieci.

3.3 Wsparcie rodzin z niepełnosprawnymi dziećmi

Kształcenie, wychowanie i opieka dla dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Miasto Białystok, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1309) zapewnia dzieciom i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych odpowiednio zorganizowane kształcenie, wychowanie i opiekę.

W roku szkolnym 2019/2020 w Białymstoku funkcjonowało 7 szkół podstawowych, w których zorganizowano oddziały integracyjne oraz specjalne. Łącznie funkcjonowało w nich 105 oddziałów integracyjnych oraz 16 specjalnych. Uczęszczało do nich odpowiednio 1822 i 54 uczniów, spośród których 416 posiadało orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

W roku szkolnym 2019/2020 Miasto Białystok prowadziło 6 szkół i placówek specjalnych:

- Szkoła Podstawowa Nr 17 Specjalna w Białymstoku, specjalizująca się w pomocy dzieciom niepełnosprawnym intelektualnie w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym oraz głębokim;
- Szkoła Podstawowa Nr 30 Specjalna przy Pogotowiu Opiekuńczym w Białymstoku im. Błogosławionego Edmunda Bojanowskiego w Białymstoku, specjalizująca się w pomocy dzieciom zagrożonym niedostosowaniem społecznym;
- Szkoła Podstawowa Nr 46 Specjalna w Białymstoku, placówka dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym, głębokim oraz ze sprzężeniami (w tym klasy dla dzieci z autyzmem);
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Waldemara Kikolskiego w Białymstoku – zapewniający edukację i wychowanie dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym lub głębokim oraz z innymi ograniczeniami wynikającymi np. z mózgowego porażenia dziecięcego, zespołów genetycznych, braku lub opóźnienia rozwoju mowy, autyzmu, mutyzmu, ADHD, epilepsji czy małego łowia. W ośrodku funkcjonują także oddziały przedszkolne;
- Zespół Placówek Szkolno-Wychowawczych w Białymstoku. W jego ramach działa Ośrodek Rewalidacyjno - Wychowawczy, który obejmuje nauczaniem, wychowaniem i opieką dzieci i młodzież z intelektualną niepełnosprawnością w stopniu głębokim od 3 do 25 roku życia oraz dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną jest niepełnosprawność intelektualna;
- Zespół Szkół Nr 16 w Białymstoku, który prowadzi szkołę przysposabiającą do pracy oraz Branżową Szkołę I stopnia dla uczniów niepełnosprawnych.

W ww. placówkach zorganizowano łącznie 159 oddziałów specjalnych, do których uczęszczało 471 uczniów.

Młodzież niepełnosprawna może uczęszczać do Zespołu Szkół Technicznych i Ogólnokształcących z Oddziałami Integracyjnymi im. Stanisława Staszica w Białymstoku. Szkoła zapewnia kształcenie w różnych zawodach w 17 oddziałach integracyjnych oraz w 2 oddziałach specjalnych.

W oddziałach integracyjnych oprócz nauczyciela prowadzącego zajęcia zatrudnia się nauczyciela posiadającego kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, natomiast w oddziałach specjalnych zatrudnia się pomoc nauczyciela.

Działania na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych realizowane są również poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi. Prezydent Miasta Białegostoku corocznie ogłasza otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych w zakresie działalności na rzecz osób niepełnosprawnych. Celem zadania jest realizacja zajęć edukacyjno – terapeutycznych dla dzieci i młodzieży ze spektrum autyzmu oraz ich rodzin przez specjalistów posiadających kwalifikacje zawodowe.

Przewóz osób niepełnosprawnych

Miasto Białystok, nieprzerwanie od lat 90-tych, organizuje przewóz osób niepełnosprawnych, który w systemie mikrobusem ukierunkowany jest przede wszystkim na przewóz dzieci do placówek edukacyjnych. Ten typ usług stanowi przeszło 45% wszystkich realizowanych przewozów. Przewoźnik dysponuje 11 mikrobusem przystosowanymi do przewozu osób poruszających się na wózkach i wykonuje miesięcznie średnio 2 300 kursów (25 500 km). W 2019 r.

liczba przejazdów zorganizowanych dla osób niepełnosprawnych wyniosła 28 384, natomiast liczba przewiezionych pasażerów wyniosła 56 768.

Rehabilitacja społeczna

Rehabilitacja społeczna to zespół działań mających na celu umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami uczestniczenie w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym na poziomie maksymalnie zbliżonym do innych osób. Rehabilitacja społeczna ma przyczynić się do kształtowania zaradności osobistej osób niepełnosprawnych oraz umiejętności związanych z samodzielnym pełnieniem ról społecznych, kształtowania w społeczeństwie postaw sprzyjających integrowaniu się osób niepełnosprawnych z pełnosprawnymi czy likwidowania barier architektonicznych, w komunikowaniu się czy w dostępie do informacji.

Działając na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 426 z późn. zm.) Dział Rehabilitacji Społecznej Osób Niepełnosprawnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku realizuje następujące zadania z zakresu rehabilitacji społecznej:

- dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny,
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych,
- dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się,
- dofinansowanie likwidacji barier technicznych;

oraz realizuje Moduł I pilotażowego programu „Aktywny samorząd” w następujących obszarach:

- likwidacja bariery transportowej (zadanie: pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu),
- likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym (zadania: pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania, pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania),
- likwidacja barier w poruszaniu się (zadania: pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego).

Największe potrzeby w zakresie rehabilitacji społecznej zgłaszane przez rodziny z niepełnosprawnymi dziećmi dotyczą dofinansowania ze środków PFRON zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze oraz uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych. Zdecydowanie mniej rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi ubiega się o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych oraz zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny.

Na kolejne lata planuje się kontynuowanie działań mających na celu rozwijanie umiejętności społecznych oraz umożliwienie lub ułatwienie dzieciom niepełnosprawnym wykonywania podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem.

3.4 Poradnictwo specjalistyczne

Poradnie psychologiczno – pedagogiczne

Poradnie psychologiczno - pedagogiczne, w tym poradnie psychologiczno – pedagogiczne specjalistyczne, udzielają dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno - pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, udzielają rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, a także wspomagają przedszkola, szkoły i placówki w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Poradnie specjalistyczne prowadzą działalność ukierunkowaną na specyficzny, jednorodny charakter problemów, z uwzględnieniem potrzeb lokalnej społeczności.

Zasady działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych regulują przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199, z późn. zm.).

Na terenie Miasta Białegostoku funkcjonują trzy publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne:

- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 1, ul. Piotrkowska 2,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2, ul. Mazowiecka 35,
- Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna dla Dzieci i Młodzieży z Zaburzeniami Emocjonalnymi, ul. Mickiewicza 31/2.

W poradniach powołane są zespoły orzekające i wydające opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego bądź indywidualnego nauczania oraz orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych. Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego określają zalecone formy kształcenia specjalnego, z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności. Swoje działania poradnie kierują także do rodziców i pedagogów, aby potrafili oni właściwie i skutecznie wspierać młodych ludzi w procesie dydaktyczno-wychowawczym.

Do zadań publicznych poradni psychologiczno - pedagogicznych należy:

- diagnozowanie dzieci i młodzieży,
- wydawanie opinii i orzeczeń dotyczących kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży,
- udzielanie pomocy bezpośredniej uczniom i rodzicom,
- udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z wybitnymi uzdolnieniami,
- realizacja zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkoli, szkół i placówek.

Zakres poradnictwa obejmuje w szczególności:

- udzielanie pomocy psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej dzieciom i młodzieży z problemami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz ich rodzicom,
- udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z wybitnymi uzdolnieniami,
- wczesną interwencję i wspomaganie rozwoju dzieci w wieku 0-6 lat,
- profilaktykę problemową, w tym profilaktykę uzależnień dzieci i młodzieży,
- wspomaganie wychowawczej funkcji rodziny oraz wspomaganie pedagogów w zakresie zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna dla Dzieci i Młodzieży z Zaburzeniami Emocjonalnymi jest placówką prowadzącą działalność ukierunkowaną na specyficzny, jednorodny charakter problemów, z uwzględnieniem potrzeb środowiska. Do poradni przyjmowane są dzieci i młodzież z zaburzeniami emocjonalnymi, które przejawiają się pod postacią takich utrwalonych

objawów jak: trudności funkcjonowania w grupie, agresja jawna lub ukryta, napięcie, konflikty wewnętrzne, zaburzony obraz siebie, niska samoocena, objawy psychosomatyczne, zaburzenia nastroju. Rodzicom dzieci proponuje się konsultacje i terapię własną oraz warsztaty.

W 2019 r. ze specjalistycznego poradnictwa świadczonego przez poradnie publiczne w Białymstoku skorzystały 29 753 osoby, w tym 18 752 dzieci.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej

W Ośrodku Interwencji Kryzysowej (OIK), który działa w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku, mieszkańcy Białegostoku mogą uzyskać pomoc i wsparcie psychologa, pedagoga, prawnika, specjalisty pracy z rodziną czy pracownika socjalnego. Ze specjalistycznej pomocy OIK-u mogą skorzystać osoby potrzebujące wsparcia w sytuacji kryzysu, borykające się z problemem przemocy domowej, kryzysu małżeńskiego, konfliktu rodzinnego, trudności wychowawczych, bezradności, długotrwałej choroby, żałoby czy samobójstwa. W 2019 r. ze wsparcia w Ośrodku Interwencji Kryzysowej skorzystało 2 109 osób, którym udzielono 6 081 specjalistycznych porad.

Bezpłatna pomoc prawna

Stosownie do ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim i edukacji prawnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 294, z późn. zm.) na terenie Miasta Białystok funkcjonuje 12 punktów bezpłatnej pomocy prawnej. Miasto Białystok zawierając porozumienia z dziekanami właściwych izb oraz zgłaszając dla organizacji pozarządowych otwarty konkurs ofert na realizację zadań w przedmiocie bezpłatnych porad prawnych nie określa specjalizacji punktów pomocy. W związku z powyższym adwokaci, radcowie prawni oraz doradcy obywatelscy, udzielający pomocy w punktach prowadzonych przez Miasto Białystok, udzielają porad z każdej dziedziny prawa, w tym prawa rodzinnego. W 2019 r. z bezpłatnej pomocy prawnej skorzystało 4 620 osób, w tym 689 osób z poradnictwa w ramach nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

Zadanie publiczne „Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa w szczególności prawnego, psychologicznego, pedagogicznego i rodzinnego na rzecz osób w trudnych sytuacjach życiowych będących mieszkańcami Białegostoku”

Prezydent Miasta Białegostoku corocznie ogłasza otwarty konkurs na realizację zadania publicznego z zakresu pomocy społecznej pn. „Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa w szczególności prawnego, psychologicznego, pedagogicznego i rodzinnego na rzecz osób w trudnych sytuacjach życiowych będących mieszkańcami Białegostoku”. Realizacja zadania ma przyczynić się do fachowego i adekwatnego wsparcia, co będzie skutkowało dobrym funkcjonowaniem mieszkańców Białegostoku. W 2019 r. zadanie realizowane było przez Stowarzyszenie Kontakt Miast Białystok – Eindhoven. W ramach umowy dotacyjnej ze specjalistycznego poradnictwa skorzystało 108 osób. W 2020 r. zadanie realizują dwa podmioty: Stowarzyszenie Kontakt Miast Białystok – Eindhoven oraz Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie i Dzieciom „Szansa”.

3.5 Szkolenia i warsztaty poszerzające kompetencje wychowawcze rodziców

Białostocka Akademia Rodziny

Białostocka Akademia Rodziny (BAR), utworzona 23 lutego 2013 r. z inicjatywy Prezydenta Białegostoku, działa przy Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku. Głównym zadaniem postawionym przed BAR jest szeroko rozumiana edukacja i promocja rodziny. Adresatami działań są rodzice, dziadkowie, małżonkowie, młodzież i dzieci. Białostocka Akademia Rodziny proponuje

osobom zainteresowanym uczestniczenie w wykładach, szkoleniach i warsztatach, w czasie których prowadzący je specjaliści podejmują tematy dotyczące rodziny, wychowania oraz wzmacniania relacji rodzinnych. Ponadto organizowane są liczne przedsięwzięcia mające na celu integrację rodziny i organizację czasu wolnego. Zainteresowani mają także możliwość korzystania z porad psychologa i pedagoga.

W 2019 r. Białostocka Akademia Rodziny umożliwiała mieszkańcom Białegostoku udział w wykładach (m. in.: „Budowanie relacji w małżeństwie i rodzinie”, „Okres dorastania a zaburzenia lękowe i depresyjne”, „Porozmawiaj ze mną mamo... - Rozmowy o dojrzewaniu do kobiecości”, „Skuteczna dyscyplina bez kar i nagród”, „Wychowanie dziecka z zaburzeniami rozwoju”), warsztatach dla rodziców i/lub dzieci i młodzieży (m. in. warsztatach florystycznych, fotograficznych, nauki tańca, robotyki, skutecznej komunikacji z dziećmi, samoobrony, Treningu Skutecznego Rodzica, Treningu skutecznego uczenia się), Olimpiadzie Wiedzy o Rodzinie, Orszaku Trzech Króli, konferencji „Dziecko (wobec) współczesnego świata. Uwierz w siebie” czy w licznych konkursach.

W 2019 r. w działaniach organizowanych przez Białostocką Akademię Rodziny wzięło udział 15 489 osób.

„Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”

Program „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” jest kierowany do rodziców i wychowawców oraz profesjonalistów, którzy pracują z rodzicami i chcą przeciwdziałać zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży. Program ma na celu zwiększenie umiejętności wychowawczych rodziców i wychowawców oraz zmianę postaw wychowawczych na takie, które by zapobiegały lub minimalizowały wystąpienie zachowań niepożądanych. Mottem programu jest „Wychowywać to kochać i wymagać”. Program „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” jest realizowany w formie 10 warsztatów psychologicznych (40 godzin dydaktycznych).

W Mieście Białystok Program „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” jest realizowany m. in. w poradniach psychologiczno – pedagogicznych, Białostockiej Akademii Rodziny, placówkach edukacyjnych, Ośrodku Interwencji Kryzysowej.

3.6 Organizacja czasu wolnego i rekreacja

Miasto Białystok kieruje do mieszkańców szeroką ofertę w zakresie organizacji czasu wolnego i rekreacji. Miasto prowadzi 7 miejskich instytucji kultury, tj. Białostocki Teatr Lalek (BTL), Białostocki Ośrodek Kultury, Dom Kultury „Śródmieście”, Galerię Arsenał, Galerię im. Śleńdzińskich, Muzeum Wojska, Muzeum Pamięci Sybiru. Zadanie własne miasta w zakresie prowadzenia biblioteki powiatowej zostało powierzone Książnicy Podlaskiej im. Ł. Górnickiego. Miasto Białystok współpracuje też z organizacjami samorządowymi w obszarze realizacji zadań publicznych w zakresie kultury i sztuki.

W Mieście Białystok organizowane są liczne imprezy muzyczne i koncerty. W 2019 r. Prezydent Miasta Białegostoku i miejskie instytucje kultury zorganizowały 18 wydarzeń muzycznych, m. in. Podlaski Maraton Bluesowy, Koncert „Pamiętamy 44”, Koncert „100 lat niepodległości w pigułce”, Festiwal „Barokowe Ogrody Sztuki” czy Koncert z okazji obchodów Międzynarodowego Marszu Pamięci Zesłańców Sybiru. Organizacje pozarządowe i stowarzyszenia zorganizowały 29 wydarzeń muzycznych, m. in. Wiedeński Koncert Noworoczny, X Podlaski Przegląd Pieśni Patriotycznej, XII Festiwal Kultury Żydowskiej ZACHOR Kolor i Dźwięk, Dancing międzypokoleniowy czy Starosielska Majówka 2019.

Centrum Aktywności Społecznej w 2019 r. zorganizowało 14 ogólnodostępnych wydarzeń typu festyny osiedlowe, IV Białostocki Festyn Obywatelski, zajęcia wakacyjne, „Piknik wolności”

i spotkania otwarte dla mieszkańców Białegostoku. W wydarzeniach tych wzięło udział ok. 3 580 osób.

Na koncerty i festiwale organizowane przez miejskie instytucje kultury, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia wstęp był bezpłatny, na niektóre wydarzenia obowiązywały bezpłatne wejściówki.

Miasto Białystok umożliwia swoim mieszkańcom udział w atrakcyjnych imprezach sportowych o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym. W 2019 r. odbyło się łącznie 35 kluczowych dla Miasta ze względu na promocję i upowszechnienia sportu imprez, m. in.; Białostocka Liga Sportu, Białystok Półmaraton – biegnię dla Niepodległej, Międzynarodowe zawody w short – tracku „EVOCUP”, Letnia Grand Prix – Ogólnopolskie Turnieje w Siatkówce Piłkowej i Piłce Nożnej Piłkowej, Grand Prix Polski w Lekkiej Atletyce 29 Mityng Solidarności z okazji uchwalenia Konstytucji 3 Maja – Międzynarodowy Mityng Lekkoatletyczny, Międzynarodowy Turniej Koszykówki – Puchar Narodów. Szacunkowa liczba uczestników imprez sportowych w Mieście Białystok w 2019 r. wyniosła 29 550.

Białostoczanie korzystają też licznie z oferty Białostockiego Ośrodka Sportu i Rekreacji: pływalni, lodowiska, Ośrodka Sportów Wodnych „Dojlidy”, Toru Wschodzący Białystok.

Spółka Stadion Miejski zajmuje się udostępnianiem, utrzymaniem i obsługą obiektów i pomieszczeń stadionu oraz organizacją lub współorganizacją imprez sportowych. W 2019 roku wydarzenia zorganizowane na stadionie miejskim w Białymstoku zgromadziły łącznie 362 347 osób.

3.7 Białostocka Karta Dużej Rodziny

Od 1 września 2013 r. w Mieście Białystok funkcjonuje program Białostocka Karta Dużej Rodziny (BKDR). Program jest elementem polityki prorodzinnej Białegostoku oraz stanowi system licznych zniżek, ulg, preferencji i uprawnień skierowanych do białostockich rodzin z co najmniej trojgiem dzieci.

Białostocka Karta Dużej Rodziny działa w następujących obszarach: komunikacja miejska, kultura i rozrywka, sport, rekreacja i wypoczynek, oświata i wychowanie, zdrowie, gastronomia i sklepy, usługi.

Najistotniejszymi elementami wsparcia w ramach BKDR są:

- zniżki przy zakupie biletów okresowych Białostockiej Komunikacji Miejskiej,
- zniżki w opłatach za pobyt dzieci w miejskich przedszkolach i żłobkach,
- zniżki na zakup biletów wstępu do miejskich instytucji kultury,
- zniżki w opłatach za wstęp do miejskich obiektów sportowych.

W 2019 r. w programie Białostocka Karta Dużej Rodziny wzięło udział 4 759 rodzin.

4. Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych

4.1 Praca z rodziną

Praca socjalna

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876) praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prowadzona jest z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej oraz ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności. Wykorzystywane w pracy socjalnej metody i techniki, stosowane są z poszanowaniem

godności osoby i jej prawa do samostanowienia. Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód i jest realizowana przez pracowników socjalnych.

Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny lub projekt socjalny. Kontrakt socjalny jest narzędziem służącym wzmocnieniu aktywności i samodzielności życiowej i zawodowej lub przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Kontrakt socjalny jest rodzajem umowy określającej sposób współdziałania osoby lub rodziny z pracownikiem socjalnym w celu rozwiązywania problemów życiowych. W ramach kontraktu dokonuje się gruntownej diagnozy sytuacji klienta, ustala jego zasoby i możliwości oraz motywuje do podjęcia działań ukierunkowanych na poprawę sytuacji życiowej. Projekt socjalny to zaplanowane działania mające na celu poprawę rzeczywistości społecznej, oparte na założeniach teoretycznych oraz diagnozie społecznej. W 2019 r. 140 osób realizowało 135 kontraktów socjalnych. W ramach pracy socjalnej realizowano projekty socjalne skierowane do określonych grup społecznych.

W Mieście Białystok w 2019 roku pomocą w formie pracy socjalnej prowadzonej w ramach postępowania administracyjnego o przyznanie świadczeń z pomocy społecznej oraz w sytuacji, gdy była świadczona tylko praca socjalna objęto łącznie 10 493 rodziny (21 587 osób), przy czym wyłącznie pracą socjalną (bez udzielania innych świadczeń) objęto 3 544 rodziny (6 958 osób).

Asysta rodzinna

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 821), pracę z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych organizuje gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania. W Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Białymstoku od 2012 roku istnieje Zespół ds. Asysty Rodzinnej. Ponadto od 2014 r. Miasto Białystok ogłasza konkursy i podpisuje umowy z organizacjami pozarządowymi na realizację zadania publicznego „Wsparcie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych poprzez pracę z rodziną świadczoną przez asystenta rodziny”. W 2019 r. ww. zadanie było realizowane przez Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie „Droga” oraz Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie i Dzieciom „Szansa”. MOPR prowadzi „Rejestr rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny” i wskazuje podmiot, który będzie pracował z rodziną.

Asystent rodziny może zostać przydzielony rodzinie po wcześniejszej analizie sytuacji rodziny oraz za jej zgodą. Ponadto, zgodnie z art. 109 § 2 pkt 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359), sąd opiekuńczy może zobowiązać rodziców oraz małoletniego do pracy z asystentem rodziny.

Na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329) ze wsparcia asystenta rodziny może skorzystać każda kobieta w ciąży i jej rodzina oraz rodzina z dzieckiem, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie lub nieuleczalną chorobę powstałą w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu.

Głównym celem działań asystenta rodziny jest pomoc rodzinie w przezwyciężeniu sytuacji, które mogą zagrażać stabilności rodziny. Do zadań asystenta należy m. in. opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną, we współpracy z członkami rodziny, udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej oraz rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych czy wychowawczych, motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych i umiejętności wychowawczych, prowadzenie indywidualnych konsultacji dla rodziców i dzieci, podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin. Asystent przez pewien czas wspiera rodzinę, aby w przyszłości potrafiła samodzielnie pokonywać trudności życiowe, dotyczące zwłaszcza opieki i wychowania dzieci. Asystent rodziny

towarzyszy rodzicom we wprowadzeniu zmian w ich myśleniu, zachowaniu i otoczeniu, koniecznych do tego, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i prawidłowemu rozwojowi dzieci, stara się zmienić stosunek osób w rodzinie do własnej sprawczości, zwiększyć poczucie wpływu na własne życie, podnieść samoocenę. Indywidualnie świadczone wsparcie służy rozwojowi kompetencji poszczególnych członków rodziny i osiąganiu wyznaczonych przez nich celów. Praca z rodziną prowadzona jest także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną.

Liczba rodzin, z którymi asystent może pracować w tym samym czasie jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15. W Białymstoku w 2019 r. liczba asystentów wyniosła 30. Objęli oni wsparciem 236 rodzin z 512 dziećmi.

W Mieście Białystok w 2019 r. po raz kolejny realizowane było zadanie publiczne „Specjalistyczna praca z rodzinami dzieci umieszczonych i zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej”. Celem zadania jest intensywna, wszechstronna praca terapeutyczno – pomocowa z rodzinami, mająca na celu zmianę ich dotychczasowych postaw i nauczenie ich prawidłowego wypełniania ról rodzicielskich tak, aby uchronić rodzinę przed rozbitiem czy umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej oraz aby dzieci mogły bezpiecznie powrócić z pieczy zastępczej do rodzin własnych. W 2019 r. zadanie było realizowane pod nazwą „Odbudować rodzinę” przez Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie „Droga”.

4.2 Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka

Placówki wsparcia dziennego

Zgodnie z założeniami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodzina może uzyskać wsparcie poprzez objęcie dziecka opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Placówki te współpracują z rodzicami lub opiekunami dziecka, a także z placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Pobyt w placówce wsparcia dziennego jest nieodpłatny i dobrowolny, chyba że dziecko zostanie skierowane do takiej placówki przez sąd.

Placówki wsparcia dziennego, prowadzone w formie opiekuńczej, zapewniają dzieciom i młodzieży opiekę i wychowanie, pomoc w nauce oraz organizują czas wolny w formie zabawy, zajęć sportowych i rozwijania zainteresowań.

Specjalistyczne placówki wsparcia dziennego, oprócz działań opiekuńczych, organizują zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, indywidualne programy korekcyjne, psychokorekcyjne lub psychoprofilaktyczne, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

Tabela nr 3. Placówki wsparcia dziennego w Mieście Białystok w 2019 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Placówki prowadzone przez Miasto Białystok	Placówki prowadzone przez inne podmioty
Liczba placówek wsparcia dziennego, w tym prowadzone w formie :	20	2	18
opiekuńczej	3	-	3
specjalistycznej	16	2	14
opiekuńczo-specjalistycznej	1	-	1
Liczba miejsc	480	70	410
Liczba umieszczonych dzieci	631	108	523

Źródło: Departament Spraw Społecznych, UM w Białymstoku

Każdego roku, tytułem wypełniania obowiązkowego zadania gminy, Miasto Białystok w trybie art. 190 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ogłasza konkurs na realizację zadania publicznego, jakim jest prowadzenie placówek wsparcia dziennego. Dzięki

środkom finansowym pochodzącym z budżetu Miasta Białegostoku możliwe jest prowadzenie placówek wsparcia dziennego, a tym samym utrzymanie ich w gotowości do udzielania wsparcia rodzinom potrzebującym.

W 2019 r. do placówek wsparcia dziennego uczęszczało łącznie 631 dzieci i młodzieży.

Praca podwórkowa realizowana przez wychowawcę

W Mieście Białystok realizowany jest Miejski Program „Wychowawca Podwórkowy” na lata 2019 – 2023. Celem strategicznym Programu jest przeciwdziałanie patologiom społecznym oraz zapobieganie społecznie nieakceptowanym zachowaniom dzieci i młodzieży poprzez organizowanie im czasu wolnego, rozwijanie zainteresowań oraz prowadzenie działań profilaktycznych. Zadaniem wychowawców podwórkowych jest animacja czasu wolnego dzieci i młodzieży, kształtowanie pożądanych postaw społecznych młodych ludzi, uczenie prawidłowej komunikacji, co będzie sprzyjać pozytywnym relacjom w rodzinie, grupie rówieśniczej i środowisku lokalnym. Równie ważnym aspektem pracy podwórkowej jest prowadzenie działań korekcyjnych i naprawczych, które są pomocne w rozwiązywaniu trudności szkolnych, socjalnych czy rodzinnych dzieci i młodzieży.

Adresatami Programu są dzieci i młodzież z białostockich osiedli mieszkaniowych w przedziale wiekowym 5-18 lat, a jego realizacja odbywa się na osiedlach, boiskach, kompleksach sportowych we współpracy ze szkołami i spółdzielniami mieszkaniowymi i innymi instytucjami.

W 2019 r. w ramach Programu odbyło się m. in. 250 godz. indywidualnych spotkań i rozmów z młodzieżą o charakterze terapeutycznym, 85 konsultacji psycho-pedagogicznych, 20 spotkań psychoedukacyjnych z rodzicami i opiekunami, 12 spotkań Treningu Umiejętności Społecznych, 2 wydarzenia profilaktyczne dla 460 dzieci z białostockich szkół. Najliczniejszą grupą wiekową biorącą udział w zajęciach „Wychowawcy Podwórkowego” były dzieci w wieku 5 – 12 lat. Miesięcznie w Programie uczestniczyło średnio 562 osób. Średnia liczba osób w miesiącu biorących udział w Programie „Wychowawca Podwórkowy” w 2019 r. wyniosła 562.

5. Organizacja pieczy zastępczej w Mieście Białystok

Zasady funkcjonowania polskiego systemu pieczy zastępczej nad dzieckiem określa ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz.821). Piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców i może być realizowana w formie rodzinnej lub instytucjonalnej. W pieczy zastępczej dziecko może przebywać do czasu zmiany sytuacji prawnej (przywrócenia rodzicom prawa do pełnej opieki lub pozbawienia rodziców praw rodzicielskich) lub do pełnoletności, a nawet dłużej, jeżeli kontynuuje naukę. W sytuacji, gdy dziecka z różnych przyczyn nie mogą wychowywać rodzice biologiczni, optymalnym rozwiązaniem jest zapewnienie mu zastępczej opieki rodzinnej.

5.1 Rodzinna piecza zastępcza

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- rodzina zastępcza spokrewniona (tworzą ją wstępni dziecka, najczęściej dziadkowie, lub pełnoletnie rodzeństwo),
- rodzina zastępcza niezawodowa (tworzą ją dalsi krewni dziecka lub osoby niespokrewnione z dzieckiem),

- rodzina zastępcza zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna (tworzą ją osoby niespokrewnione z dzieckiem, otrzymują one wynagrodzenie za swoją pracę),
- rodzinny dom dziecka (prowadzący rodzinny dom dziecka nie są spokrewnieni z wychowankami, otrzymują wynagrodzenie za swoją pracę, w rodzinnym domu dziecka można umieścić więcej dzieci niż w rodzinach zastępczych niezawodowych i zawodowych).

Pełnienie funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka może być powierzone osobom, które dają rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej, nie są i nie były pozbawione władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest im ograniczona ani zawieszona, wypełniają obowiązek alimentacyjny - w przypadku, gdy taki obowiązek w stosunku do nich wynika z tytułu egzekucyjnego. Osoby te nie mogą być ograniczone w zdolności do czynności prawnych, są zdolne do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co zostało potwierdzone zaświadczeniem lekarskim o stanie zdrowia oraz opinią psychologiczną o posiadaniu właściwych predyspozycji i motywacji, przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz są w stanie zapewnić dzieciom odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe umożliwiające zaspokojenie ich indywidualnych potrzeb. Pełnienie funkcji rodziny zastępczej niezawodowej lub zawodowej oraz prowadzenie rodzinnego domu dziecka może być powierzone osobom, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo. W przypadku rodziny zastępczej niezawodowej co najmniej jedna osoba tworząca tę rodzinę musi posiadać stałe źródło utrzymania.

W rodzinnej pieczy zastępczej dzieci umieszczane są na podstawie orzeczenia sądu. Rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcje pogotowia rodzinnego może przyjąć dziecko także w przypadku, gdy zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną oraz na wniosek rodziców, dziecka lub innej osoby w przypadku, o którym mowa w art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218).

Tabela nr 4. Liczba rodzinnych form pieczy zastępczej i umieszczonych w nich dzieci w Białymstoku w latach 2017-2019

Formy rodzinnej pieczy zastępczej	2017		2018		2019	
	liczba rodzin	liczba dzieci	liczba rodzin	liczba dzieci	liczba rodzin	liczba dzieci
Rodziny zastępcze spokrewnione	150	188	127	150	159	184
Rodziny zastępcze niezawodowe	66	83	58	72	63	76
Rodziny zastępcze zawodowe, w tym:	14	49	14	41	14	51
rodziny specjalistyczne	1	3	1	3	2	6
rodziny pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	1	7	1	4	2	8
rodzinne domy dziecka	1	8	2	17	5	44
Ogółem *:	231	328	201	273	241	337

Źródło: MOPR

* Liczba dzieci wykazana w wierszu Ogółem jest rzeczywistą liczbą dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej, a nie podsumowaniem wcześniejszych wierszy (niektóre dzieci w danym roku były pod opieką więcej niż jednej formy rodzinnej pieczy zastępczej).

Zarządzeniem Nr 1588/11 z dnia 7 grudnia 2011 r. Prezydent Miasta Białegostoku wyznaczył Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Białegostoku. Od dnia 1 stycznia 2012 r. w Ośrodku działa Zespół ds. Pieczy Zastępczej, który realizuje zapisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zespół ds. Pieczy Zastępczej tworzą: koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej,

psycholodzy, pedagodzy i pracownicy socjalni. Prowadzą oni nabór kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, kwalifikują kandydatów na opiekunów zastępczych, organizują szkolenia dla kandydatów oraz opiekunów zastępczych, współpracują ze środowiskiem lokalnym, dokonują okresowych ocen sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej oraz ocen rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka a także wspierają wychowanków realizujących program usamodzielnienia.

Dzieci objęte pieczą zastępczą niejednokrotnie doświadczyły w swoim życiu dramatycznych przeżyć i przejawiają zaburzenia w sferze emocjonalnej, społecznej i edukacyjnej. Pociąga to za sobą konieczność udzielania specjalistycznego wsparcia opiekunom zastępczym, którzy na co dzień muszą mierzyć się z wyzwaniem, jakie niesie za sobą rodzicielstwo zastępcze. Rodziny zastępcze i prowadzący rodzinne domy dziecka mogą korzystać ze wsparcia psychologicznego, pedagogicznego i prawnego, udzielanego przez specjalistów MOPR, uczestniczyć w grupach wsparcia i szkoleniach podnoszących kompetencje wychowawcze. Mogą również korzystać z pomocy koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynatorzy spotykając się systematycznie z rodzinami zastępczymi, prowadzącymi rodzinne domy dziecka i ich podopiecznymi, czuwają nad realizacją zadań wynikających z pieczy zastępczej. W 2019 r. łącznie 115 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka objętych było wsparciem koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

W rodzinach zastępczych zawodowych i rodzinnych domach dziecka, na wniosek opiekunów zastępczych, zatrudniane są osoby do sprawowania opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich. Osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej zawodowej i prowadzący rodzinny dom dziecka mogą także korzystać ze wsparcia rodzin pomocowych w czasie urlopu wypoczynkowego, udziału w szkoleniu czy innych nieprzewidzianych trudności lub zdarzeń losowych.

Miasto Białystok corocznie ogłasza konkurs na realizację zadania publicznego „Wsparcie rodzinnej pieczy zastępczej poprzez prowadzenie ośrodka konsultacyjno – szkoleniowego (OKS)”. W 2019 r. zadania to było realizowane przez Fundację „Dialog”. W ramach projektu udzielono profesjonalnego wsparcia opiekunom zastępczym oraz wychowankom rodzinnej pieczy zastępczej. W ramach OKS realizowane były konsultacje specjalistyczne i zajęcia wspomagające dla dzieci (terapia), spotkania Klubu Pieczy Zastępczej, szkolenia w zakresie pracy z dzieckiem. 33 wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej zostało objętych wsparciem mentorów.

5.2 Instytucjonalna piecza zastępcza

W placówce opiekuńczo – wychowawczej są umieszczane dzieci powyżej 10. roku życia, wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie. Umieszczenie w placówce dzieci poniżej 10. roku życia jest możliwe w przypadku, gdy w danej placówce umieszczona jest matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa. Placówki zapewniają dzieciom i młodzieży całodobową opiekę i wychowanie, zaspokajają potrzeby emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne, religijne i edukacyjne wychowanków, umożliwiają kontakt dzieci z osobami bliskimi, podejmują działania w celu powrotu dzieci do rodziny. W placówkach opiekuńczo – wychowawczych funkcjonujących na terenie Miasta Białystok zatrudnieni są wychowawcy, psycholodzy, pedagodzy i pracownicy socjalni.

Na terenie Miasta Białystok obecnie funkcjonuje 9 całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym 1 placówka typu rodzinnego (druga, wcześniej funkcjonująca, placówka typu

rodzinnego w 2019 r. przekształciła się w rodzinny dom dziecka). 7 placówek prowadzi Miasto Białystok, 2 placówki prowadzone są przez podmioty niepubliczne. Łącznie placówki opiekuńczo-wychowawcze w Białymstoku dysponują 168 miejscami. W placówkach opiekuńczo-wychowawczych w tym samym czasie można umieścić nie więcej niż 14 lub 30 dzieci – w przypadku placówek prowadzonych przed wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, tj: przed 1 stycznia 2012 r. Zgodnie z przepisami ww. ustawy od dnia 1 stycznia 2021 r. w placówce opiekuńczo-wychowawczej będzie można umieścić, w tym samym czasie, łącznie nie więcej niż 14 dzieci i osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej. W Mieście Białystok od kilku lat obserwuje się stopniowe zmniejszanie się liczby wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych.

Tabela nr 5. Liczba wychowanków placówek opiekuńczo - wychowawczych

Placówki opiekuńczo – wychowawcze realizujące zadania socjalizacyjne i interwencyjne			
Rok	liczba placówek	liczba miejsc	liczba dzieci przebywających w placówce
2017	9	174	229
2018	9	174	206
2019	8	160	194
Placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego			
Rok	liczba placówek	liczba miejsc	liczba dzieci przebywających w placówce
2017	2	14	14
2018	2	14	20
2019	2	14	15

Źródło: MOPR

Uchwała Nr XVI/255/19 Rady Miasta Białystok z dnia 25 listopada 2019 r. zakładała utworzenie z dniem 1 kwietnia 2020 r. jednostki budżetowej Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Białymstoku, które poprowadzi obsługę ekonomiczno – administracyjną i organizacyjną placówek opiekuńczo – wychowawczych prowadzonych przez Miasto Białystok. Uchwała Nr XXIII/354/20 z dnia 30 marca 2020 r. zmieniła datę utworzenia Centrum na dzień 1 stycznia 2021 r.

5.3 Proces usamodzielniania się wychowanków pieczy zastępczej

Pełnoletniemu wychowankowi opuszczającemu rodzinną lub instytucjonalną pieczę zastępczą przyznaje się pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie oraz udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia. Osoba usamodzielniana, wspólnie przez wskazanym przez siebie opiekunem usamodzielnienia, zaakceptowanym przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i na usamodzielnienie, na miesiąc przed osiągnięciem przez wychowanka pełnoletności, opracowuje indywidualny program usamodzielnienia (IPU), który następnie jest akceptowany przez ww. kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie. Indywidualny program usamodzielnienia określa działania bieżące i planowane osoby usamodzielnianej w zakresie edukacji, zatrudnienia oraz zapewnienia sobie właściwych warunków mieszkaniowych. Realizacja indywidualnego programu usamodzielnienia trwa maksymalnie do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 26 lat. Realizacja IPU jest na bieżąco monitorowana przez pracowników socjalnych i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku.

W 2019 r. w Mieście Białystok rodzinną pieczę zastępczą opuściło 58 osób, zaś instytucjonalną pieczę zastępczą 63 osoby. Realizowanych było ogółem 315 indywidualnych

programów usamodzielnienia. Pracownicy socjalni i koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej spotkali się z usamodzielnianymi wychowankami pieczy zastępczej 628 razy. Wsparcie udzielane usamodzielnianym wychowankom polegało m. in. na pomocy w załatwianiu spraw urzędowych, motywowaniu do nauki i poszukiwaniu pracy, informowania i zachęcania do udziału w projektach i szkoleniach. Osoby usamodzielniane korzystały też ze wsparcia psychologów, pedagogów i prawników MOPR.

W Mieście Białystok funkcjonuje 5 mieszkań chronionych treningowych (22 miejsca), w tym jedno dla matek z dziećmi (4 miejsca), będących w dyspozycji Dyrektora MOPR. Są do nich kierowani usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej, którzy nie mogą sobie zapewnić czasowo właściwych warunków mieszkaniowych. W 2019 r. z pobytu w mieszkaniach chronionych treningowych skorzystało 19 usamodzielnianych wychowanków, w tym 2 matki z 2 dziećmi. Wychowankowie partycypowali w kosztach utrzymania mieszkania w wysokości zależnej od dochodu własnego. Korzystający z pobytu w mieszkaniach chronionych treningowych wspierani byli przez pracownika socjalnego Zespołu ds. Pieczy Zastępczej MOPR, który 317 razy spotkał się w wychowankami.

6. Cele Programu

Cel strategiczny Programu

Zapewnienie profesjonalnego wsparcia rodzinom, w szczególności rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, oraz zapewnienie optymalnych form pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziców.

Cele szczegółowe:

I. Podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców.

Kierunki działań:

1. Zapewnienie rodzinom wsparcia w poradniach psychologiczno – pedagogicznych.
2. Zapewnienie rodzicom dostępu do specjalistycznego poradnictwa.
3. Prowadzenie warsztatów i szkoleń podnoszących kompetencje wychowawcze.

Wskaźniki:

1. Liczba osób objętych wsparciem w poradniach psychologiczno – pedagogicznych.
2. Liczba udzielonych porad specjalistycznych.
3. Liczba rodziców uczestniczących w szkoleniach i warsztatach podnoszących kompetencje wychowawcze, m. in. w „Szkole dla Rodziców”.

II. Zapewnienie wsparcia rodzinom poprzez pracę z rodziną oraz pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.

Kierunki działań:

1. Świadczenie pracy socjalnej rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
2. Obejmowanie rodzin wsparciem asystenta rodziny.
3. Zapewnienie poradnictwa w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin.

4. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego.
5. Realizowanie Programu „Wychowawca Podwórkowy”.

Wskaźniki:

1. Liczba rodzin objętych pracą socjalną.
2. Liczba rodzin objętych asystą rodzinną.
3. Liczba porad udzielonych w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin.
4. Liczba dzieci i młodzieży objętych opieką i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego.
5. Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w Programie „Wychowawca Podwórkowy”.

III. Zapewnienie optymalnych form pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziców.

Kierunki działań:

1. Tworzenie warunków do powstawania rodzinnych form pieczy zastępczej.
2. Wspieranie rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka w realizacji powierzonych im zadań.
3. Zapewnienie pieczy zastępczej instytucjonalnej dzieciom powyżej 10. roku życia wymagającym szczególnej opieki lub mającym trudności w przystosowaniu się do życia rodzinnego.
4. Tworzenie warunków do usamodzielnienia się wychowanków pieczy zastępczej.

Wskaźniki:

1. Liczba działań informacyjno – edukacyjnych promujących rodzicielstwo zastępcze.
2. Liczba osób uczestniczących w szkoleniach dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.
3. Liczba wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej.
4. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka objętych wsparciem koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.
5. Liczba opiekunów zastępczych korzystających ze specjalistycznego poradnictwa.
6. Liczba wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej.
7. Liczba wychowanków realizujących indywidualny program usamodzielnienia.
8. Liczba wychowanków, którzy otrzymali pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie lub zagospodarowanie.
9. Liczba wychowanków korzystających z pobytu w mieszkaniach chronionych treningowych.

7. Oczekiwane efekty

Zakłada się, że realizacja Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2023 przyniesie następujące efekty:

- wzrost kompetencji wychowawczych rodziców biologicznych i opiekunów zastępczych,
- zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej,
- wzrost kompetencji osobistych i społecznych usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej.

8. Coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka

Tabela nr 6. Limit zawodowych rodzin zastępczych na lata 2021-2023

L.p.	Rok	Liczba rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka
1	2021	20
2	2022	23
3	2023	26

9. Monitoring

Przedmiotem monitorowania Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2023 będą wskaźniki przypisane celom szczegółowym. Wynikiem monitorowania będzie coroczna informacja prezentująca realizację Programu. Odpowiedzialnymi za przekazywanie informacji do sporządzenia sprawozdania będą podmioty zaangażowane w realizację Programu.

Systematyczny monitoring realizacji celów szczegółowych, a w konsekwencji celu strategicznego, dostarczy także informacji koniecznych do sporządzenia Programu na kolejne lata.

Działania monitorujące realizację założeń programu będą koordynowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku.

10. Adresaci Programu

Adresatami Programu są:

- białostockie rodziny, w szczególności rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych,
- rodziny zastępcze i prowadzący rodzinne domy dziecka,
- usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej.

11. Termin realizacji

Program realizowany będzie w latach 2021 – 2023.

12. Źródła finansowania

Zadania zawarte w Programie będą finansowane z następujących źródeł:

- środki z budżetu Miasta Białostok,
- środki z budżetu państwa,
- środki własne podmiotów zaangażowanych w realizację Programu,
- środki pozyskane z funduszy europejskich,
- inne.

13.Realizatorzy Programu

Podmioty realizujące Program:

- Urząd Miejski w Białymstoku,
- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku,
- placówki opiekuńczo – wychowawcze,
- poradnie psychologiczno – pedagogiczne,
- Białostocka Akademia Rodziny,
- organizacje pozarządowe.

14.Podstawy prawne

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 821),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876),
- Ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359)
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1329),
- Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 326, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. z 2020 r. poz. 910, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 426, z późn. zm.),
- Ustawa o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim i edukacji prawnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 294, z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci (Dz. U. z 2017 r. poz. 1635),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1309),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199, z późn. zm).

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 821) do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Zgodnie z art. 180 ust. 1 ww. ustawy do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2023, zwany dalej „Programem”, stanowi załącznik do projektu uchwały. Zakłada realizację przez Miasto Białystok w latach 2021-2023 zadań z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej. Program zawiera także analizę sytuacji demograficzno – społecznej Miasta Białystok oraz wskazuje na zasoby Białegostoku w zakresie wspierania rodzin. Uwzględnia działania profilaktyczne podejmowane przez miejskie instytucje i organizacje na rzecz rodzin przeżywających trudności oraz przedstawia organizację systemu pieczy zastępczej w mieście. Adresatami Programu są białostockie rodziny, w szczególności rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, rodziny zastępcze i prowadzący rodzinne domy dziecka oraz usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej.

Celem strategicznym Programu jest zapewnienie profesjonalnego wsparcia rodzinom, w szczególności rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, oraz zapewnienie optymalnych form pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziców. Zakłada się, że realizacja Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2023 przyczyni się do wzrostu kompetencji wychowawczych rodziców biologicznych i opiekunów zastępczych, zmniejszenia liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej oraz wzrostu kompetencji osobistych i społecznych usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej.

Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Białegostoku na lata 2021 – 2023 finansowany będzie ze środków budżetowych i pozabudżetowych. Opracowując Program uwzględniono istniejącą sprawozdawczość oraz aktualnie obowiązujące przepisy prawne.

W związku z powyższym podjęcie uchwały jest uzasadnione.